

Garai Péter.(2009): *A szakképzés kór-rajza – ellentmondások és lehetőségek feltárása a Dél-dunántúli Régió esetében.* Human Exchange Emberi Erőforrás Fejlesztő és Tanácsadó Alapítvány, Kaposvár, 303 p.

Garai Péter történész, művelődési és felnőttképzési menedzser, közoktatási és munkaügyi szakértő, OKM szakmai vizsgálónök, OH vezető tanácsos, egyetemi oktató, minősített emberi erőforrás-gazdálkodási vezető tanácsadó. Tíz éve folyamatosan az oktatás-igazgatásban és az oktatáskutatásban dolgozik. Több kereskedelmi és iparkamara, valamint a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet tanácsadójaként, majd az Oktatási Hivatalhoz kapcsolódó Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottság tisztviselőjeként koordinálta a szakképzés intézményeinek állami felügyeletét, fejlesztési irányait. Munkája során az Európai Unió, Magyarország és a Dél-dunántúli Régió szakoktatási, foglalkoztatási, területi sajátosságait vizsgálja és publikálja. Részt vesz a középfokú oktatás uniós elveknek megfelelő kormányzati átalakításában, az integrált szakképző központok kialakításában, működési folyamataik értékelésében. Szakmai

eredményeihez kötődően pedagógiai, szociológiai tantárgyakat oktat a Kaposvári Egyetemen és a megyei pedagógus-továbbképző és szolgáltató intézetekben. Kutatási területe a közoktatás és a gazdaság kapcsolata, azon belül elsősorban az iskolarendszerű szakképzés, a felnőttképzés és a munkaerő-piaci folyamatok területi sajátosságainak vizsgálata.

A hazai szakképzés néhány éve kritikus állapotban van. A rendszerváltáskor drasztikusan megcsappant az igény a szakképzett munkaerőre, és a szakmunkásképző intézetek is igen gyorsan átalakultak az iskolarendszerben. A tanulók száma fokozatosan csökkent, az érettségit adó képzések dominanciája nőtt, mely a felsőoktatást mára aggasztó mértékben túlduzasztotta, ugyanakkor a '90-es évek második felétől a piacgazdaságban konjunktúra kezdődött, mellyel a képzés egyáltalán nem tart lépést. Az 1990-es rendszerváltás a régióban nagyon erőteljes gazdasági visszaesést okozott. Kaposvár, Dombóvár és Szigetvár környékén az ipar rendkívüli módon hanyatlott, a vendégforgalom lecsökkent, a mezőgazdaság a régió egész területén belül erősen visszaesett. Nem csoda, hogy 1999-től a korábbi igen

alacsony színtről látványos gazdasági fejlődés indult meg a Dél-Dunántúlon. Sajnos, a gazdasági fejlődés csak egy viszonylagosan alacsony színtről tűnik kecsegtetőnek. Annak ellenére, hogy a gazdaság újra lendületbe jött, a munkanélküliség – országos viszonylatban is – még mindig magasnak mondható. A rendszerváltás gazdasági hanyatlására az iskolarendszer válasza az volt, hogy az érettségit adó oktatási formák felé fordult. A Dél-Dunántúl régióban a hagyományos szakmunkásképző intézetek szinte teljesen átalakultak szakképző iskolákká, sőt gimnáziumokká, és a tanulólétszámok drasztikusan lecsökkentek. A szakmunkásképzés erősen háttérbe szorult, a gyakorlati képzés technikai háttére elenyészett. Az ezt követő gazdasági konjunktúra megindulásával újra megjelent a kereslet szakemberekre, szakiskolai tanulókra, de a megfelelő infrastruktúra nem állt rendelkezésre: az iskolák tanműhelyei elavultak, fenntartásuk nem gazdaságos, kihasználtságuk alacsony. Megoldást – a szakképzés ezen problémájára – a TISZK-ek jelenthetnek abban az esetben, ha több iskolát fognak össze, és az adott területen mutatkozó hiányszakmák oktatására koncentrálnak.

2009-ben megjelent könyve igen alaposan feldolgozza, elemzi Magyarország és különös tekintettel a régió és Somogy munkaerő-piaci jellemzőit. A tanulmánykötet rámutat a középfokú oktatási rendszer ellentmondásaira, a hiány-szakképesítések helyzetére, az oktatáspolitikai döntések következményeire és hibáira. A megye gazdasági és társadalmi problémái részben a

szakképzési struktúra hiányosságából erednek. Garai Péter munkája megfogalmaz igen határozott, konkrét megoldási javaslatot. Ezek politikamentesen, nagyszámú statisztikai adattal alátámasztva jelennek meg a könyvben.

Vizsgálatának a fő célja a hazai szakképzés problémáinak feltárása, sikeres nyugati szisztémákkal történő összehasonlítása, a fejlesztés lehetőségeinek a megfogalmazása. A megalapozott, országos szintű következtetések meghozatalához részletes esettanulmányként a Dél-Dunántúl vizsgálata szolgál. A vizsgálódás alapját a statisztikailag jól mérhető gazdasági, munkaerő-piaci adatok bemutatása, időbeli és területi különbségeinek elemzése képezi. Erre építkezik a hazai szakoktatási rendszer kritikai vizsgálata, nemzetközi összehasonlítása, a gazdasági-oktatási szereplők és a jelentősebb tudományos kutatások megállapításainak áttekintése.

A régió szakmastruktúrája, a szakközépiskolák oktatása meglehetősen merev, ezt adatokkal bizonyítja, amelynek következményeként az olvasó is igazat ad a szerzőnek abban, hogy elérkezett a változtatás ideje. A három vizsgált megyében évek óta ugyanazokban a szakmacsoportokban tanul a diákoknak csaknem a fele, tehát a munkaerő-piaci igényeket alig-alig követi a szakiskolai képzési struktúra. Egyetértünk a szerzővel, hogy bár a hiány-szakképesítések terén tudnak eredményt felmutatni az intézmények, de további számbeli növekedésre van szükség ezen a téren. Ennek fejében pedig le kell mondani a szinte pazarló mértékű élelmiszeripari,

szolgáltató szektorbeli és könnyűipari oktatás egy részéről.

A korábbi évek kutatómunkái világitottak rá a roma tanulók kiemelkedő fontosságára. Véleménye szerint a közeljövőben ők fogják jelenteni a régió szak- és felnőttképzésének hallgatói utánpótlását. Megfelelő statisztikai adatokkal kívánja bizonyítani azon állítását, hogy nem felelőtlenység kijelenteni, a szakoktatás jövője a Dél-Dunántúlon és az ország egyre több térségében mind inkább a roma fiatalokon fog múlni. A könyv kiemelten fontos feladataként jelöli meg, hogy nyomatékosan hangsúlyozza szerepüket, jellemzőiket a szakoktatásban, továbbá a saját és a róluk alkotott véleményeket is fel kívánja tární.

Mivel a roma népesség szociális helyzete, életkörülményei az állami erőfeszítések ellenére sem javulnak, számuk és arányuk folyamatosan emelkedik, ezért egyetértünk azzal, hogy a társadalmi integrációjukat csak a munkához juttatásuk mozdíthatja előre. A régióban a gazdasági igényekhez megfelelő szakmákhoz kell segíteni mind a fiatalokat, mind az idősebbeket. Ezen felül – a roma kisebbségi önkormányzatok vezetői álláspontja alapján is – a szabadabb, kreatívabb szakképesítéseket kell vonzóvá tenni a számukra, és anyagi ösztönzéssel, magasabb támogatással lehetne hatékonyan sarkallni őket a tanulásra, az iskola befejezésére.

Garai Péter jó gyakorlatként mutatja be a németországi oktatás kulcsfontosságú szerepét a hátrányos helyzetű társadalmi rétegek esetében. A tanulás

fő színterét az ottani tapasztalatok nyomán hazánkban is a szakképző iskolákban látja, amelyekben 23 éves életkorig folyhat a tanulók oktatása. Leírja azonban azt is, hogy a normatív finanszírozás miatt (nincs inspiráló tényező az intézmény számára) a roma szakiskolai tanulók jelentős része is olyan szakmát tanul, amelyre nem vagy csak alig jelentettek be állásajánlatot a területi munkaügyi központokba. A már említett hiányszakmákban, amelyekben a tananyagok sem túlságosan elméletcentrikusak, látja a szerző kutatásai alapján a romák sikeres szakmai oktatását.

„Átütő eredmények akkor érhetőek el, ha a szakképző iskolákat, a fenntartókat, a Munkaügyi Központokat, a felnőttképzési intézményeket ... a roma tanulókat, hallgatókat az anyagi támogatások szakmaspecifikus differenciálásával érdekeltté sikerül tenni a gazdasággal történő szoros együttműködésre.” (117. p.)

(HAJDICSNÉ VARGA KATALIN–
SZÜCS ESZTER CECILIA)

Hargreaves, Andy – Ann Lieberman – Michael Fullan – David Hopkins (eds): *Second International Handbook of Educational Change.* Springer 2010. 1077. p. ISBN 978 90 481 2659 0

Körülbelül másfél-két évtizeddel ezelőtt erősödött meg az a felismerés, hogy a világ társadalmi és gazdasági értelemben is jelentős átrendeződés korát éri. Az átrendeződés a gazdaságon kívül a technológia területén (lásd